27/02/2023

Ο Μητροπολίτης Μεσογαίας για την αποφυγή των αμαρτιών και την καλλιέργεια των αρετών

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μεσογαίας και Λαυρεωτικής

Για την αποφυγή των αμαρτιών και την καλλιέργεια των αρετών κάνει λόγο ο Μητροπολίτης Μεσογαίας και Λαυρεωτικής κ. Νικόλαος στο μήνυμα που εξέδωσε για την Μεγάλη Τεσσαρακοστή αναλύοντας την προσευχή μετανοίας του Οσίου Εφραίμ του Σύρου.

«Αν ξεκινήσουμε την πνευματική πορεία μας τη Μ. Τεσσαρακοστή με αυτό το φρόνημα και αν την αναβαπτί-σουμε σε αυτό το πνεύμα, θα μπορέσουμε να προχωρήσουμε από το ήθος στην κατάσταση των αρετών. Να δώσει ο Θεός η προσευχή του οσίου Εφραίμ, να είναι μία προσευχή που αυτός μεν την έγραψε εμείς όμως ως Εκκλησία και πρόσωπα τη ζούμε. Μια προσευχή που θα βγαίνει από την καρδιά μας, θα βγαίνει όμως και από τη ζωή μας. Τότε, καθώς θα φθάνουμε στο

Πάσχα, η ψυχή μας θα είναι έτοιμη και καθαρή σαν τον κενό τάφο να δεχθεί τον Αναστημένο Χριστό», σημειώνει, μεταξύ άλλων, ο Σεβασμιώτατος.

Αναλυτικά το μήνυμα του Σεβαασμιωτάτου Μητροπολίτη Μεσογαίας και Λαυρεωτικής κ. Νικολάου για την Μεγάλη Τεσσαρακοστή:

Ὑπάρχει μία προσευχὴ ποὺ προσδιορίζει τὴ Μεγάλη Τεσσαρακοστή, διότι τὴν λέμε μόνο σὲ αὐτὴν τὴν περίοδο. Εἶναι μιὰ προσευχὴ μετανοίας, ἡ ὁποία ἀνοίγει τοὺς ὁρίζοντές μας καὶ ὑπάρχει σὲ ὅλες ἀνεξαιρέτως τὶς ἀκολουθίες. Μάλιστα σὲ μερικὲς ἐμφανίζεται καὶ δυὸ φορές. Μιὰ πολὺ παλιὰ προσευχή, ἡ ὁποία ὅμως πολὺ βαθειὰ περιγράφει τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ καὶ τὸν ἀγῶνα της, τὸ μυστήριο καὶ τὴν προοπτική της. Εἶναι ἡ προσευχὴ τοῦ Ὁσίου Ἐφραίμ.

«*Κύριε καὶ Δέσποτα τῆς ζωῆς μου, πνεῦμα ἀργίας, περιεργείας, φιλαρ-χίας καὶ ἀργολογίας μή μοι δῷς. Πνεῦμα δὲ ταπεινο-φροσύνης, ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης, χάρισαί μοι τῷ σῷ δούλῳ. Ναί, Κύριε Βασιλεῦ, δώρησαί μοι τοῦ ὁρᾶν τὰ ἐμὰ πταίσματα, καὶ μὴ κατακρίνειν τὸν ἀδελφόν μου, ὅτι εὐλογητὸς εἶ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν*».

Τόσο μικρὴ ἀλλὰ τόσο περιεκτική! Μάλιστα, κατὰ τὸ τυπικὸ τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀπαγγέλλεται ἁπλὰ ἀλλὰ συνοδεύεται ἀπὸ κινήσεις μετανοίας, ὥστε νὰ τὴν καταλάβει τὴν προσευχὴ ὄχι μόνον ἡ σκέψη μας, ὄχι μόνον ἡ ψυχή μας ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὸ σῶμα μας. Νὰ τὴν καταλάβει ὁλόκληρος ὁ ἑαυτός μας. Εἶναι σημαντικὴ προσευχή. Εἶναι πόρτα καὶ ὁδὸς καὶ τέρμα γιὰ ὅποιον ἔχει πνευματικὴ εὐστροφία νὰ ἀξιοποιήσει τὸ περιεχόμενό της καὶ νὰ φιλοτιμηθεῖ στὴ ζωή του.

Ἀποφυγὴ ἁμαρτιῶν

«*Κύριε καὶ Δέσποτα τῆς ζωῆς μου…*», ἔτσι προσφωνοῦμε τὸν Θεό. Κύριε, Σὺ ποὺ εἶσαι ὁ κυρίαρχος ὁ ὁποῖος κυβερνᾶς καὶ δεσπόζεις στὴ ζωή μου. Ἡ ἔκφραση αὐτὴ εἶναι παρμένη ἀπὸ τὸ βιβλίο Σοφία Σειράχ, ὅπου ἐπίσης ὑπάρχει καὶ ἄλλη μία σχετικὴ ἀναφορὰ «*Κύριε καὶ Θεὲ τῆς ζωῆς μου*». Ὁ Κύριος εἶναι ὁ χορηγὸς τῆς ζωῆς, αὐτὸς ποὺ δίνει τὴ ζωή. Ὁ Κύριος εἶναι ὁ ὁδηγὸς τῆς ζωῆς, αὐτὸς ποὺ κατευθύνει τὴ ζωή. Ὁ Κύριος εἶναι ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς, ὅπως λέγει ὁ ψαλμωδὸς (Ψαλμ. 26, 1). Ὁ Κύριος εἶναι αὐτὸς στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ ζωή μας.

Ξεκινᾶμε τὴν προσευχή μας ὁμολογῶντας μὲ ὅλα τὰ κύτταρα τῆς ὑποστάσεώς μας ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Κύριος της ψυχῆς μας. Σὰν νὰ λέμε ὅτι ἐγὼ δὲν θέλω νὰ κυβερνῶ τὴν ψυχή μου. Θέλω ὅλες τὶς λεπτομέρειες νὰ τὶς κυβερνᾶ ὁ Θεός, ὅλες της τὶς γωνιὲς Αὐτὸς νὰ τὶς φωτίζει. Παντοῦ Αὐτὸς νὰ ἔχει τὸ δικαίωμά Του καὶ σὲ κάθε σημεῖο της νὰ ἐπαληθεύεται ἡ δική Του παρουσία. «*Ἐν ταὶς χερσί Σου οἱ κλῆροι μου*»,

λέγει κάπου ἀλλοῦ ὁ ψαλμωδός (Ψαλμ. λ’ 16)· ὅτι στὰ χέρια Σου βρίσκονται οἱ τύχες τῆς ζωῆς μου.

Γιὰ φανταστεῖτε τὸν ἑαυτό σας καὶ τὴ ζωή σας νὰ οἰκοδομεῖται πάνω σὲ αὐτὴν τὴν πραγματικότητα, ὅτι ἡ ζωή μου εἶναι ἕνα δῶρο σὲ ἐμένα, τὸ ὁποῖο τὸ ἐπιστρέφω αὐτοβούλως στὸν Δωρητή μου, ποὺ εἶναι ὁ Χριστός. Καὶ Αὐτὸς τὴν κυβερνᾶ! Πέφτω τὰ βράδια καὶ κοιμᾶμαι. Δὲν μὲ νοιάζει τίποτα. Δὲν φοβοῦμαι οὔτε τὶς δοκιμασίες μου, οὔτε τοὺς πειρασμούς μου, οὔτε τὸ τέλος μου, οὔτε τὸ τέλος τῶν ἀγαπημένων προσώπων μου, διότι ἡ ζωή τους εἶναι καὶ ζωή μου καὶ ἡ ζωὴ ὅλων μας ἀνήκει στὸν Θεό. Ἔτσι ξεκινᾶμε. Μὲ αὐτὸ τὸ ἄνοιγμα, μὲ αὐτὸ τὸ δόσιμο, μὲ αὐτὴν τὴν ἐλευθερία.

Τέσσερα πράγματα ζητοῦμε νὰ μή ἐπιτρέψει ὁ Θεὸς νὰ συμβοῦν μέσα μου. *«Πνεῦμα ἀργίας, περιεργίας, φιλαρχίας καὶ ἀργολογίας»*. Μὴν ἐπιτρέψεις νὰ ὑπάρξει μέσα μου μία κατάσταση ἀργίας, τεμπελιᾶς, ραθυμίας, ἀκηδίας, ἀδιαφορίας, ἀνορεξίας. Νὰ εἶμαι ἀργός, βραδύς, χωρὶς ἐσωτερικοὺς παλμούς, χωρὶς δυναμικὸ μέσα στὴν ψυχή μου. Αὐτοὶ ποὺ ἀργοῦν, ποὺ τεμπελιάζουν, ποὺ δὲν μποροῦν, ποὺ παρα-δίδονται ἔτσι στὸν χαλαρὸ ἑαυτό τους, αὐτοὶ μένουν δίχως γεύσεις, δίχως καρπούς. Αὐτὸ μὲ δυὸ λέξεις σημαίνει, χωρὶς ἀγώνα, χωρὶς ἄσκηση, τὰ πράγματα δὲν θὰ μπορέσουν νὰ πάρουν τὴν καλὴ πορεία γιὰ τὴν ψυχή μας. Νὰ γιατὶ ξεκινοῦμε τὴ σαρακοστιανή μας προσευχὴ ζητῶντας νὰ μὴν ἐπιτρέψει ὁ Θεὸς τὴν ἀργία καὶ τὴν ἀκηδία καὶ τὴ ραθυμία στὴν ψυχή μας.

«Πνεῦμα», ἐπίσης, *«περιεργείας»*. Ἐὰν ἡ ἀργία εἶναι τὸ νὰ χαθεῖ κανεὶς μέσα στὸ τίποτα, ἡ περιέργεια εἶναι τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο: νὰ σκορπίζεται μέσα στὸ παντοῦ, νὰ χώνεται παντοῦ καὶ πάντα. Νὰ θέλει νὰ τὰ μάθει κανεὶς ὅλα. Διαβάζουμε πιὸ εὔκολα ἕνα κουτσομπολίστικο θρησκευτικὸ περιοδικό παρὰ τὴν *Κλίμακα*. Παρακολουθοῦμε πιὸ εὔκολα μία σκανδαλιστικὴ ἐκπομπὴ στὴν τηλεόραση παρὰ συμμετέχουμε σὲ μιὰ ἀγρυπνία. Αὐτὴ εἶναι ἡ περιέργεια· νὰ ξέρεις, νὰ ψάχνεις τὴν ζωὴ τοῦ διπλανοῦ σου. Αὐτὸ δημιουργεῖ ἕναν σκορπισμό, μία διάχυση καὶ ἔτσι δὲν συγκροτεῖται ἡ ψυχή. Ζητοῦμε, λοιπόν, αὐτὸ τὸ πάθος τὸ ὁποῖο κατὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τῆς Κλίμακος ἀποψύχει τὴ θερμότητα τῆς ψυχῆς, δηλαδὴ ρίχνει τὴν θερμοκρασία της καὶ δὲν μπορεῖ νὰ θερμανθεῖ καὶ νὰ λειτουργήσει μὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ βάθος, νὰ μὴν ἐπιτρέψει ὁ Θεὸς νὰ φωλιάσει μέσα μας.

Τρίτο πάθος ἡ *«φιλαρχία»*. Κοινὴ ἀρρώστια. Ὅλοι τὴν ἔχουμε μέσα μας. Θέλουμε νὰ εἴμαστε οἱ πρῶτοι. Θέλουμε νὰ εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἀποδέκτες, ὄχι τιμῶν, ἀλλὰ τῶν καλυτέρων τιμῶν. Στὴ σύγκριση νὰ εἴμαστε ἐμεῖς ἀπὸ τὸν δεύτερο πιὸ μπροστά καὶ μάλιστα μὲ σαφήνεια. Αὐτὸ τὸ πρόβλημα τὸ ἔχουμε καὶ μέσα στὴν Ἐκκλησία.

Βλέπετε καὶ οἱ Μαθητές, ἐνῶ ὁ Κύριος τοὺς ἀναγγέλλει περὶ τοῦ πάθους Του, τὴν ἴδια ὥρα, ἀρχίζουν οἱ δυό, ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Ἰάκωβος, νὰ ζητοῦν πρωτοκαθεδρίες στὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τὸ φοβερὸ ποιὸ εἶναι; Ὅτι δὲν ἔμειναν μόνοι οἱ δύο νὰ διεκδικοῦν τὰ πρωτεῖα, ἀλλὰ ἐνοχλήθηκαν καὶ οἱ ὑπόλοιποι καὶ στράφηκαν ἐναντίον τους. Προφανῶς γιατὶ καὶ αὐτοὶ ἤθελαν ἀπὸ μέσα τους νὰ εἶναι πρῶτοι. Οἱ ἥρωες αὐτοὶ τῆς πίστεως, αὐτοὶ ποὺ διώχθηκαν καὶ μετὰ μαρτύρησαν, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀρνήθηκαν, οἱ ἴδιοι ἐγκατέλειψαν, οἱ ἴδιοι τσακώθηκαν λίγο πρὸ τοῦ πάθους ποιὸς θὰ εἶναι πρῶτος. Ὁ Κύριος ὅμως τοὺς δίνει τὸ μάθημα τὴ νύχτα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου λέγοντας ὅτι πρῶτος πρέπει νὰ εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐπιλέγει μετὰ ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνέσεως τὴν θέση τοῦ τελευταίου.

«Τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι» (Ρωμ. 12, 10), λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Ὄχι φιλοπρωτία, ὄχι πρωτοκαθεδρία. Ὄχι αὐτὸ τὸ φίλαρχο φρόνημα, νὰ εἶμαι ὁ πρῶτος ἀλλὰ νὰ θέλω νὰ τιμήσω τὸν ἄλλο, νὰ θέλω νὰ τιμηθεῖ ὁ ἄλλος. Νὰ τοῦ ἐκχωρήσω τὰ δικαιώματα, νὰ εἶμαι ὁ διακονῶν, νὰ εἶμαι ὁ εὐτυχισμένος ἔσχατος, ὁ εὐλογημένος οὐραγός, ἀναπαυμένος στὴ θέση μου στὴν ἄκρη τῆς οὐρᾶς. Αὐτὸς ὅμως ποὺ θὰ εἶναι μέσα στὴν ἀγκαλιά, ὅπου ὅλοι οἱ ἄλλοι θὰ εἶναι καλύτεροί μου. Τί ὡραῖο πράγμα! Νὰ χαίρομαι τὴν εὐλογία τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀρετῶν τῶν ἀδελφῶν μου.

Καὶ τέταρτον *«ἀργολογίας»*. Τί θὰ πεῖ ἀργολογία; Κουτσομπολιό. Ἀχρηστολογία. Ὑπάρχει κάτι ποὺ λέγεται περιαυτολογία· νὰ μιλᾶς γιὰ τὸν ἑαυτό σου. Κακὸ πράγμα! Ὑπάρχει κάτι ἄλλο ποὺ λέγεται καυχησιολογία· νὰ ἀρχίσεις νὰ καυχᾶσαι γιὰ τὸν ἑαυτό σου. Ἄλλη ἀρρώστια. Ὑπάρχει ἄλλο ποὺ λέγεται πολυλογία· νὰ μιλᾶς ἀκατάσχετα καὶ ὁ ἄλλος νὰ μὴν μπορεῖ νὰ πάρει σειρὰ νὰ πεῖ κάτι. Καὶ ὑπάρχει καὶ αὐτὸ ποὺ λέγεται ἀργολογία, τὸ ὁποῖο σημαίνει νὰ λὲς ἀνοησίες ἢ ἄχρηστα πράγματα. Λόγια ποὺ δὲν χρειάζονται, ποὺ δὲν προσφέρουν τίποτα. Ἀπὸ τὸ στόμα μας *«λόγος ἀργός»*, δηλαδὴ μὴ ζωντανός, μὴ οὐσιαστικὸς *«μὴ ἐκπορευέσθω»* (Ἐφ. 4, 29), νὰ μὴν βγαίνει, μᾶς προτρέπει ἡ Ἐκκλησία μας καὶ οἱ ἅγιοί μας. Γιὰ φανταστεῖτε πάλι τὴ ζωή μας νὰ οἰκοδομεῖται πάνω σὲ περιεκτικοὺς λόγους. Νὰ μὴν ἔχει, λοιπόν, οὔτε τὸ ἀγκάθι τοῦ ἄχρηστου, ἀνόητου λόγου, οὔτε τοῦ περίεργου λόγου, οὔτε τοῦ κατακριτικοῦ λόγου, οὔτε τοῦ ὑπεροχικοῦ λόγου ἀλλὰ νὰ εἶναι στόμα καθαρό, λόγος παστρικός, πεντακάθαρος. *«Εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ»,* λέγει στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἰακώβου (Ἰακ. 3, 1). Αὐτὸς ποὺ ἔχει καθαρὸ στόμα καὶ δὲν φταίει μὲ τὸ στόμα του, αὐτὸς ἐγγίζει πλέον τὴν κατάσταση τῆς τελειότητος.

Καλλιέργεια τῶν ἀρετῶν

Ὁ ὅσιος, ὅμως, Ἐφραὶμ στὴν περίφημη προσευχή του δὲν ζητάει μόνον τὴν

ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ τέσσερα μεγάλα πάθη ποὺ προαναφέραμε, ἀλλὰ ζητάει ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τὸ δῶρο τεσσάρων μεγάλων ἀρετῶν. *«Πνεῦμα σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης».* Τέσσερις ἐκπλη-κτικὲς ἀρετές!

Πρώτη ἀρετή, ἡ σωφροσύνη. Σωφροσύνη βγαίνει ἀπὸ τὶς λέξεις *σῶος* καὶ *φρήν-φρενός*, καὶ σημαίνει ἔχω σώας τὰς φρένας, ἀκέραιο τὸν νοῦ μου. Σωφροσύνη μὲ τὴν εἰδικὴ ἔννοια τοῦ ὅρου σημαίνει ἐγκράτεια, ἁγνότητα, καθαρότητα στὸ σῶμα καὶ στὴν ψυχὴ. Μὲ τὴν εὐρύτερη ὅμως ἔννοια σωφροσύνη σημαίνει γενικευμένη ἀκεραιότητα. Το νὰ μὴν ἔχει κανεὶς στὸ μυαλό του τὴν ἀρρώστια τῶν μειονεκτικῶν λογισμῶν, τῶν νοσηρῶν σκέψεων. Στὴν ἀντίθετη περίπτωση, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει σώας τὰ φρένας του. Νομίζει ὅτι ὅλοι τὸν κυνηγοῦν, ὅτι ὅλοι τοῦ δημιουργοῦν προβλήματα, ὅτι ὅλοι ἔχουν παράπονα. Καὶ δὲν ἔχει κανένας. Δὲν ἀσχολοῦνται μαζί του. Δὲν ἔχει σώας τὰ φρένας, λένε. Τὰ ἔχασε. Εἶναι διαταραγμένη ἡ ἰσορροπία τῆς σκέψης του. Σωφροσύνη, λοιπόν, σημαίνει καθαρότητα καὶ ἀκεραιότητα. Νὰ εἶναι κανεὶς ἰσορροπημένος πνευματικά, νὰ μπορεῖ ὁ λογισμός του νὰ λειτουργεῖ μὲ σαφήνεια, χωρὶς ἀρρώστιες ψυχολογικοῦ τύπου, μειονεξία ἢ καχυποψία ἢ κυκλοθυμία κ.ο.κ.

Ἡ πρώτη, λοιπόν, ἀρετὴ εἶναι ἡ καθαρότητα τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Χριστιανὸς σημαίνει πεντακάθαρη κατάσταση. Ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος γιὰ τοὺς ἱερεῖς, καὶ γιατί ὄχι γιὰ κάθε χριστιανό, πρέπει νὰ εἶναι καθαρότεροι ἀπὸ τὶς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου. Ὄχι τὸ μυαλὸ συνέχεια στὸ πονηρό, στὸ σαρκικό, στὸ ρυπαρό, ἀλλὰ νὰ ἀναπαύεται ἡ σκέψη καὶ ἡ διάθεση σὲ ὅ,τι εἶναι καθαρό, διότι μόνον ἡ καθαρότητα τῆς ψυχῆς ἐγγυᾶται τὴ θέα τοῦ Θεοῦ: *«Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται»* (Ματθ. 5, 8).

Δεύτερη ἀρετή, ἡ ταπεινοφροσύνη. Τί ὡραία, τί μεγάλη ἀρετή! Ἀκούσαμε στὴν Ἐκκλησία μας, στὴν ἀρχὴ τοῦ Τριωδίου, τὴν παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου καὶ ἐκεῖ ἔλεγε ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι *«ὁ ταπεινῶν ἑαυτόν, ὑψωθήσεται»* (Λουκ. 18, 14). Ἐπίσης, ὁ πρῶτος μακαρισμὸς ἀφιερώ-νεται στοὺς ταπεινούς: *«Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν».* (Ματθ. 5, 3). Πτωχὸς τῷ πνεύματι εἶναι αὐτὸς ποὺ εἶναι ταπεινός, αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει σὲ καμμία ἰδιαίτερη ὑπόληψη τὸν ἑαυτό του. Ὁ ταπεινὸς εἶναι εἰκόνα τῆς Θεοτόκου· παραδίδεται στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὑποδέχεται τὴν μεταμορφωτικὴ χάρι Του μέσα στὴν ψυχή του.

Ἂς πλησιάσουμε τὴν τρίτη ἀρετὴ. *«Πνεῦμα ὑπομονῆς»*. *«Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν»* (Λουκ. 21, 19), λέγει ὁ Κύριος στοὺς μαθητές Του. Ἄλλη μιὰ ἀρετὴ ποὺ τόσο χρειάζεται ἀλλὰ τόσο τὴν ἀγνοεῖ ἡ ἐποχή μας. Στὶς μέρες μας δὲν κάνουμε ὑπομονή. Θέλουμε τὸν Θεὸ νὰ ἀπαντήσει ἐδῶ καὶ τώρα. Καὶ Αὐτὸς δὲν ἀπαντᾶ. Ἔχει τοὺς λόγους Του. Αὐτὸ ποὺ χρειάζεται εἶναι νὰ κάνουμε

ὑπομονή, γιὰ νὰ ἔλθει ἡ ὥρα τοῦ Θεοῦ στὴν ψυχή μας· ὄχι ὁ χρόνος τῆς δικῆς μας ἐπιλογῆς.

Ἄλλοτε πάλι παίρνουμε μία ἀπόφαση καὶ θέλουμε ἐδῶ καὶ τώρα νὰ καταφέρουμε τὸν στόχο μας. Χρειάζεται ἡ ὑπομονὴ τοῦ ἑαυτοῦ μας, νὰ ὑπομείνουμε τὸν ἑαυτό μας. Νὰ τὸν περιμένουμε. Νὰ ἔλθει καὶ ἐκείνου ἡ ὥρα.

Τρίτη περίπτωση ἡ ὑπομονὴ τοῦ ἀδελφοῦ μας, τοῦ διπλανοῦ μας. Ἔχουμε τὸ παιδί μας. Παίρνει ἕναν ἄλλο δρόμο, κάνει ἄλλες ἐπιλογὲς στὴ ζωή του ἀπὸ αὐτὲς ποὺ ἐμεῖς θὰ θέλαμε. Τρέμει τὸ φυλλοκάρδι μας. Τὸ καλοῦμε, τοῦ κάνουμε μιὰ ἐπίθεση ἐλέγχου, δίνουμε καὶ μερικὲς συμβουλὲς καὶ ἀπαιτοῦμε νὰ διορθωθεῖ. Μὰ δὲ γίνεται ἔτσι. Ἐμεῖς τόσο εὔκολα διορθωνόμαστε; Ἐδῶ χρειάζεται νὰ κάνουμε ὑπομονὴ γιὰ τὸ παιδί μας. Να τὸ περιμένουμε. Γι’ αὐτὸ λέγει «*ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν*». Μὲ τὴν ὑπομονή σας θὰ ἀποκτήσετε τὸν ἔλεγχο τῶν ψυχῶν σας. Μὲ τὴν ὑπομονὴ θὰ πιάσεις τὴν ψυχή σου καὶ θὰ τὴν κυβερνήσεις, θὰ κρατήσεις τὸ τιμόνι της. Ἔτσι μὲ τὴν ὑπομονή μας, περιμένοντας τὸν Θεό, δίνοντας χρόνο στὸν ἑαυτό μας, ἀναγνωρίζοντας στὰ παιδιά μας καὶ στοὺς συνανθρώπους μας τὸ δικαίωμα τοῦ χρόνου τους, θὰ κερδίσουμε καὶ τὶς δικές τους ψυχές, θὰ ἀποκτήσουμε καὶ τὶς δικές μας. Θὰ τὶς κατακτήσουμε ἐν Χριστῷ καὶ ἐν ἀγάπῃ.

Τέλος, ζητοῦμε «*πνεῦμα ἀγάπης*». «*Τὰ τρία ταῦτα*», ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, «*μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη*» (Α΄ Κορ. 13, 13). Ἀγάπη γενική: καὶ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸ καὶ πρὸς ὅλο τὸν κόσμο. Δὲν ὑπάρχει ἀγαπῶ ἕναν, δυό, πέντε, τὴν οἰκογένειά μου, τοὺς φίλους μου καὶ δὲν ἀγαπῶ τοὺς ἄλλους. Ἀγάπη ἔχει αὐτὸς ποὺ ἀγαπᾶ ὅλη τὴν κτίση. Ἀγαπᾶ τὰ ζῶα, ἀγαπᾶ τοὺς ἐχθρούς, ἀγαπᾶ τοὺς γνωστοὺς καὶ τοὺς ἀγνώστους, ἀγαπᾶ τοὺς εὐεργέτες καὶ αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀντιπαθοῦν, ὅπως ὁ Θεὸς «*βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους*» (Ματθ. 5, 45). Ἀγάπη μεριζομένη καὶ μὴ καθολικὴ δὲν εἶναι ἀγάπη.

Ἡ ἀγάπη δὲν διαιρεῖ οὔτε ξεχωρίζει τοὺς ἀποδέκτες της, ἀλλὰ κομμα-τιάζει τὴν πηγή της. Ἂν δὲν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ ἀγάπη ποὺ μᾶς κάνει νὰ κομματιαζόμαστε, γιατὶ ὁ διπλανὸς εἶναι ὁ ἀδελφός, ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ περάσουμε στὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὴν εἰκόνα περνᾶμε στὸ πρωτότυπο. Ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ στὸν Θεό. Τὸν ἀδελφὸ ἔβαλε ὁ Θεὸς δίπλα μας, γιὰ νὰ μᾶς θυμίζει ὅτι ἡ πόρτα τῆς σωτηρίας μας εἶναι ἡ ἄσκηση τῆς ἀγάπης. Τὶ φοβερὴ ἀρετή! Ἀλλὰ τὶ δύσκολη ποὺ μᾶς φαίνεται! Πόσο ὅμως διαφορετικὴ δὲν θὰ ἦταν ἡ κοινωνία μας, ἡ κοινωνία μας ὡς πιστῶν, ἂν μπορούσαμε νὰ εἴχαμε αὐτὴν τὴν ἐλευθερία, τὴν πληρότητα τὴ θυσιαστικότητα τῆς ἀγάπης, τὴν ὑπερβολὴ τῆς ἀγάπης! Νὰ ἀγαπᾶμε τοὺς ἄλλους ὄχι σὰν τὸν ἑαυτό μας, ἀλλὰ πιὸ πολὺ καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας, γιατὶ ὁ ἄλλος, ὁ πλησίον εἶναι κομμάτι μας, εἶναι ὁ καλύτερος ἑαυτός μας, εἶναι παιδὶ καὶ ἀδελφὸς

τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ὁ ὁρατὸς Θεὸς ἐκείνης τῆς στιγμῆς· εἶναι ἡ ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὸν ἐγωισμό μας, εἶναι ἡ εὐκαιρία γιὰ τὴ συνάντηση μὲ τὸν Θεό μας.

Καὶ συνεχίζει ἡ προσευχή: *«Ναὶ, Κύριε, δώρισαί μοι τοῦ ὁρᾶν τὰ ἐμὰ πταίσματα καὶ μὴ κατακρίνειν τὸν ἀδελφόν μου»*. Δῶσε μου τὴ μεγάλη εὐλογία ἀντὶ νὰ ἀσχολοῦμαι μὲ τὰ ὑποθετικὰ ἐλαττώματα καὶ τὶς ἀδυ-ναμίες τοῦ ἀδελφοῦ μου, νὰ κοιτάξω τὰ πραγματικὰ δικά μου πταίσματα. Ἂς ἔχει ὁ καθένας μας τὴν αἴσθηση μιᾶς στοιχειώδους αὐτο-γνωσίας πώς διακατεχόμεθα ἀπὸ ἀδυναμίες, ἀπὸ πάθη, ἀπὸ ἁμαρτίες τὶς ὁποῖες δια-πράτ-τουμε. Ὁ καθένας μας ἔχει τὸ δικό του φορτίο τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀδυνα-μιῶν. Μὲ αὐτὸ νὰ ἀσχοληθεῖ. Αὐτὸ θὰ πεῖ αὐτο-γνωσία. Νὰ ἀντι-κρύζω τὰ δικά μου πταίσματα καὶ νὰ μὴν κατακρίνω τὸν ἀδελφό μου καὶ νὰ μὴν τὸν καταδικάζω μέσα μου εἴτε μὲ τὸν λόγο εἴτε μὲ τὴν ἐσωτερικὴ σκέψη καὶ κρίση μου.

Συνοπτικὸ σχόλιο

Ἂς κάνουμε μία σύνοψη ποὺ περιγράφει τὸ βαθύτερο ἦθος καὶ τὸν λόγο αὐτῆς τῆς προσευχῆς μέσα ἀπὸ τέσσερις παρατηρήσεις. Ἂν προσέξουμε, παρουσιάζει μερικὰ πολὺ ἐνδιαφέροντα κρυμμένα μυστικά.

Τὸ πρῶτο εἶναι ὅτι στὴν ἀπαρίθμηση τῶν παθῶν τῆς προσευχῆς ἀπο-φεύγονται τὰ θανάσιμα λεγόμενα πάθη, ὅπως τὸ μῖσος, ἡ φιληδονία, ὁ θυμός, ἡ φιλαργυρία καὶ ἄλλα, καὶ ἀναφέρονται μερικὰ ποὺ μᾶλλον συνήθεις ἀνθρώπινες ἀδυναμίες εἶναι παρὰ ἔντονα διαστροφικὲς κατά-στάσεις. Ποιός ὁ λόγος ποὺ ἐπιλέγονται αὐτὰ καὶ ὄχι τὰ πρῶτα; Ἡ ἀργία, ἡ ἀργολογία δὲν βλάπτουν κανέναν ἄλλον παρὰ μόνον τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὶς ἔχει. Καὶ εἶναι τόσο ἄνθρώπινο νὰ εἶναι κανεὶς περίεργος ἢ ἔστω νὰ ἐπιζητεῖ τὰ πρωτεῖα. Ποιός, ἀλήθεια, δὲν τὰ ἔχει κάπως μέσα του αὐτά; Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι ἐδῶ προσευχόμαστε ὄχι γιὰ διαστροφὲς ποὺ μόνοι μας πρέπει νὰ καταπολεμήσουμε ἀλλὰ γιὰ ἐσωτερικὲς ἀδυναμίες ποὺ ἐνδό-μυχα καλλιεργοῦμε καὶ πνίγουν τὴν ἐλευθερία μας καὶ μᾶς χρειάζεται τόσο ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Ἡ προσευχή αὐτὴ ἔχει σὰν στόχο τὸ συμμάζεμα τοῦ ἑαυτοῦ, τὸ νὰ ἔλθει κανεὶς *«εἰς ἑαυτόν»*. Ἐὰν ὁ σκοπός μας εἶναι ἡ στροφή μας πρὸς τὸν Θεό, τότε πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ προηγηθεῖ ἡ στροφὴ πρὸς τὰ μέσα μας. Γι’ αὐτὸ καὶ τὰ τέσσερα πάθη γιὰ τὰ ὁποῖα μιλάει εἶναι πάθη ποὺ δὲν φαίνο-νται μεγάλα, ἀλλὰ ἔχουν καταστροφικὴ δράση μέσα μας. Εἶναι πάθη διασπορᾶς τῆς σκέψης καὶ σκορπισμοῦ τῆς καρδιᾶς, πάθη ποὺ ξοδεύουν τὸν πλοῦτο της: Ἡ ἀργία τὸν χρόνο της· ἡ περιέργεια τὴν ἀλήθεια της, τὴν στροφὴ στὸ ἕνα *«οὗ ἐστι χρεία»*· ἡ φιλαρχία τὴν ἀγάπη της, τὴ σχέση της μὲ τὸν ἀδελφὸ· καὶ ἡ ἀργολογία τὸν λόγο της. Ὅλα μαζὶ τὴν περιουσία τῆς πνευματικῆς οὐσίας της. Καταναλώνουν τὸ δυναμικὸ τῆς ψυχῆς στὰ μὴ οὐσιώδη. Τότε γίνεται πολυπόρευτος ἡ διάνοια καὶ στὴ συνέχεια ὀλισθηρά,

ὅπως λέγει ἀλλοῦ ὁ ὅσιος Ἐφραίμ. Γλιστράει, ξεφεύγει, χάνεται, καταστρέ-φεται.

Ἂν ὅμως συμμαζευτεῖ κανένας τότε μπορεῖ νὰ κάνει προσευχή καὶ νὰ στραφεῖ πρὸς τὸν Θεό. Βλέπετε καὶ ἀπὸ τὶς ἀρετὲς δὲν ἐπιλέγει τὴν προς-ευχή, τὴ μετάνοια, τὴν πίστη, τὴν ἐγκράτεια, τὴν ἐλεημοσύνη, τὴν νηστεία. Ἀλλὰ διαλέγει ἀρετὲς ποὺ ἡσυχάζουν τὸν ἔσω ἄνθρωπο καὶ τὸν συμμα-ζεύουν, ὅπως ἡ σωφροσύνη καταστέλλει τὶς κινήσεις τῆς σάρκας, ἡ ταπει-νοφροσύνη τὰ πετάγματα τοῦ ἐγωισμοῦ, ἡ ὑπομονὴ τὰ ξαφνιάσματα τοῦ χρόνου καὶ ἡ ἀγάπη τὶς ἐνοχλήσεις τῶν ἀδελφῶν. Κάποιες διαλέγει ἀπὸ τὶς ἀρετὲς καὶ κάποια ἀπὸ τὰ πάθη. Αὐτὰ τὰ πάθη τὰ ὁποῖα εἶναι πολὺ λεπτὰ καὶ ἀποτελοῦν τὴ βάση τῆς ἀρρώστιας τῆς ψυχῆς καὶ αὐτὲς τὶς ἀρετὲς ποὺ ἀποτελοῦν τὸ θεμέλιο τῆς ἀνάστασης καὶ τῆς ἀνάτασής της. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἕνα.

Τὸ δεύτερο. Οἱ ἀρετὲς σὲ αὐτὴν τὴν προσευχὴ δὲν ἐμφανίζονται σὰν κατάκτηση, σὰν ἀνθρώπινο κατόρθωμα, ἀλλὰ σὰν δωρεὲς τοῦ Θεοῦ. Τὸ ρῆμα ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴν ἀπόκτησή τους εἶναι τὸ «*Δώρησαί μοι*», χάρισέ μου. Δὲν λέγει ὅτι θὰ προσπαθήσω νὰ τὰ ἀποκτήσω, ἀλλὰ τὰ ζητάει ο προσευχόμενος ἀπὸ τὸν Θεὸ ὡς δῶρα. Οἱ ἀρετὲς εἶναι δῶρα. Δὲν εἶναι κατορθώματα. Εἶναι καρπὸς τῆς χάριτος· ὄχι τοῦ ἀγῶνα. Ὁ ἀγώνας ἁπλὰ ἐκφράζει τὸ φιλότιμό μας. Εἶναι τὸ ἀναγκαῖο ἔλασσον. Ἡ χάρις εἶναι τὸ ἐνεργοῦν μεῖζον. Ὅσο κι ἂν προσπαθήσουμε, χωρὶς τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, τίποτα δὲν θὰ καταφέρουμε. Καὶ ἂν δὲν ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς χάριτος καὶ τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ στὴ ζωή μας αὐτὲς τὶς ἀρετὲς, τότε ὅποιος τὶς εἶχε θὰ δικαιοῦτο νὰ καυχᾶται. Ἐνῶ τώρα, κι ἂν τὶς ἔχεις, δὲν δικαιοῦσαι νὰ καυχηθεῖς, γιατί καὶ ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι μείζονα δῶρα ποὺ τελικῶς τὰ χορηγεῖ ὁ Θεὸς σὲ αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἔχουν καταθέσει ὡς ἐλάχιστη προϋπόθεση τὴ συγκατά-θεσή τους: «*τὶ δὲ ἔχεις ὁ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;*» (Α΄ Κορ. 4, 7).

Ἂς προχωρήσουμε στὴν τρίτη παρατήρηση, στὴ λέξη *πνεῦμα*. Ὁ ὅσιος προτάσσει τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτὴ τὴ λέξη: «*πνεῦμα ἀργίας*», δὲν λέγει ἀργία. Καὶ μετὰ λέγει «*πνεῦμα σωφροσύνης*». Τί σημαίνει αὐτὴ ἡ λέξη; Σημαίνει νὰ μοῦ δώσει ὁ Θεὸς τὴ διάθεση, τὸ φρόνημα, τὸν πόθο νὰ λαχτα-ρήσω αὐτὲς τὶς ἀρετές, νὰ μισήσω αὐτὲς τὶς ἀδυναμίες ὥστε πάνω σ' αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴ κατάσταση καὶ ἐπιθυμία, στὸ ἔδαφος αὐτό, νὰ μπορέσει Ἐκεῖνος νὰ φυτεύσει τὸν σπόρο τῆς ἀρετῆς. Αὐτὸ ποὺ μᾶς χρειάζεται, λοιπόν, καὶ προσευχόμαστε εἶναι τὸ φρόνημα τῆς ἀρετῆς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀρετῆς, γιὰ νὰ μπορέσει ὁ Κύριος νὰ μᾶς δώσει τὴν ἴδια τὴν ἀρετή, τὸν καρπὸ τῆς ἀρετῆς.

Καὶ τὸ τέταρτο. «*Πνεῦμα δὲ σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης χάρισαί μοι τῷ σῷ δούλω. Ναί, Κύριε, δώρισαί μοι τοῦ ὁρᾶν τὰ ἐμὰ πταίσματα καὶ μὴ κατακρίνειν τὸν ἀδελφό μου*». Ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὁ χριστιανὸς εἶναι δοῦλος καὶ

δίπλα στὸν πλησίον εἶναι ἀδελφός. Σὲ αὐτό μᾶς καλεῖ ἡ Ἐκκλησία ὄχι μόνον τὴ Μεγάλη Τεσσαρακοστὴ ἀλλὰ πάντοτε. Νὰ λέμε *«δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν»* (Λουκ. 17, 10). Τελικά, καὶ τὰ καλὰ ποὺ κάνουμε εἶναι αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ κάνουμε, γιατί εἴμαστε ἄχρηστοι δοῦλοι. Τὸ λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Νὰ αἰσθαν-θεῖ καθένας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὴν ταπείνωση τοῦ δούλου καὶ δίπλα στὸν πλησίον τὴ χαρὰ τοῦ ἀδελφοῦ.

Ἂν ξεκινήσουμε τὴν πνευματικὴ πορεία μας τὴ Μ. Τεσσαρακοστὴ μὲ αὐτὸ τὸ φρόνημα καὶ ἂν τὴν ἀναβαπτί-σουμε σὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα, θὰ μπορέσουμε νὰ προχωρήσουμε ἀπὸ τὸ ἦθος στὴν κατάσταση τῶν ἀρετῶν.

Νὰ δώσει ὁ Θεὸς ἡ προσευχή τοῦ ὁσίου Ἐφραίμ, νὰ εἶναι μία προσευχὴ ποὺ αὐτὸς μὲν τὴν ἔγραψε ἐμεῖς ὅμως ὡς Ἐκκλησία καὶ πρόσωπα τὴ ζοῦμε. Μιὰ προσευχὴ ποὺ θὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν καρδιά μας, θὰ βγαίνει ὅμως καὶ ἀπὸ τὴ ζωή μας. Τότε, καθὼς θὰ φθάνουμε στὸ Πάσχα, ἡ ψυχή μας θὰ εἶναι ἕτοιμη καὶ καθαρὴ σὰν τὸν κενὸ τάφο νὰ δεχθεῖ τὸν Ἀναστημένο Χριστό.

Καλὴ καὶ εὐλογημένη Μ. Τεσσαρακοστή!